
Oceňovanie majetku a záväzkov v účtovníctve verejného sektora

Marianna Kicová¹

Abstrakt

Oceňovanie majetku a záväzkov je dôležitým nástrojom v účtovníctve verejného sektora. Vyjadrenie majetku a záväzkov v správnej oceňovacej veličine má významný vplyv na finančnú situáciu a finančnú výnosnosť subjektov verejného sektora. Článok sa zaoberá koncepciami oceňovania majetku a záväzkov v účtovníctve verejného sektora z hľadiska obsahového vymedzenia oceňovacích veličín majetku a záväzkov a významu ich správneho výberu a vhodnosti ich použitia pri oceňovaní majetku a záväzkov v účtovníctve subjektov verejného sektora. Koncepcie oceňovania majetku a záväzkov upravuje Koncepcný rámec pre finančné vykazovanie subjektov verejného sektora určené na všeobecné použitie. Výsledkom skúmania koncepcií oceňovania majetku a záväzkov subjektov verejného sektora je ucelený súbor poznatkov o oceňovaní majetku a záväzkov s akcentom na správny výber a vhodné použitie oceňovacích veličín pri oceňovaní majetku a záväzkov v účtovníctve subjektov verejného sektora a ich významný vplyv na finančnú situáciu a finančnú výnosnosť subjektov verejného sektora.

Kľúčové slová

Verejný sektor, účtovníctvo, oceňovanie, majetok, záväzky

Abstract

Measurement of assets and liabilities is an important tool in public sector accounting. Expression of assets and liabilities in the correct valuation has a significant impact on the financial position and financial performance of public sector entities. The paper deals with measurement concepts of assets and liabilities in public sector accounting in terms of the characteristics of assets and liabilities and the importance of their correct choice and relevant use in the measurement of assets and liabilities in accounting of public sector entities. The measurement concepts of assets and liabilities are set out in the Conceptual Framework for General Purpose Financial Reporting by Public Sector Entities. The result of the examination of measurement concepts of assets and liabilities of public sector entities is a comprehensive set of knowledge about measurement of assets and liabilities with an emphasis on the correct selection and relevant use of measurement bases of assets and liabilities in accounting of public sector entities and their significant impact on the financial position and financial performance of public sector entities.

Key words

Public Sector, Accounting, Measurement, Assets, Liabilities

JEL classification

M40, M41, H83

1 Úvod

Oceňovanie majetku a záväzkov znamená ich vyjadrenie v zodpovedajúcej oceňovacej veličine. Výber správnej oceňovacej veličiny a jej vhodné použitie má významný vplyv na

¹ Ing. Marianna Kicová, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky, Katedra účtovníctva a audítorstva, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, marianna.kicova@euba.sk.

verné a pravdivé zobrazenie informácií o majetku a záväzkoch a tým aj na finančnú situáciu a finančnú výnosnosť subjektov verejného sektora. Účtovná závierka na všeobecné použitie subjektov verejného sektora poskytuje používateľom informácie o finančnej situácii, o finančnej výnosnosti, o zmenách vo finančnej situácii a o peňažných tokoch prostredníctvom jednotlivých zložiek účtovnej závierky, ktorými sú majetok, záväzky, čistá finančná situácia, náklady, výnosy, kladný alebo záporný výsledok hospodárenia za vykazované obdobie. Tieto informácie musia poskytovať verný a pravdivý obraz o všetkých udalostiach a transakciách, ktoré nastali v účtovníctve subjektov verejného sektora. Za účelom dodržania verného a pravdivého zobrazenia všetkých udalostí a transakcií, musia jednotlivé zložky účtovnej závierky spĺňať kritériá pre ich vykázanie v účtovnej závierke na všeobecné použitie (Kršková, 2011). Zložky účtovnej závierky spĺňajú kritériá pre ich vykázanie v prípade, ak spĺňajú obsahové vymedzenie a sú ocenené spôsobom spĺňajúcim kvalitatívne charakteristiky informácií so zohľadnením obmedzení kvalitatívnych charakteristík. Koncepty oceňovania majetku a záväzkov sú v súčasnosti upravené v Koncepčnom rámci pre finančné vykazovanie subjektov verejného sektora určené na všeobecné použitie /ďalej len „Koncepčný rámec“/. Koncepčný rámec bol vydaný Medzinárodnou federáciou účtovníkov a stanovuje spôsoby, ktoré sú základom pre finančné vykazovanie subjektov verejného sektora určené na všeobecné použitie na základe aktuálneho princípu účtovníctva.

Cieľom článku je ucelene spracovať poznatky o koncepciách oceňovania majetku a záväzkov z hľadiska obsahového vymedzenia oceňovacích veličín majetku a záväzkov a významu ich správneho výberu a vhodnosti ich použitia pri oceňovaní majetku a záväzkov v účtovníctve subjektov verejného sektora.

Pri vedeckom skúmaní danej problematiky je aplikovaná gnozeológia ako základná metóda skúmania. Ďalej sa používajú štandardné vedecké metódy skúmania, ako je selekcia, analýza a syntéza, ktoré predstavujú základný metodický prístup k spracovaniu skúmanej problematiky. Za účelom pochopenia a vysvetlenia základných oceňovacích veličín, spôsobu ich výberu a vhodnosti ich použitia pri majetku a záväzkoch sa aplikujú induktívno-deduktívne a analyticko-syntetické vedecké metódy skúmania. Výsledkom skúmania danej problematiky je ucelený súbor poznatkov o oceňovaní majetku a záväzkov v účtovníctve verejného sektora. V závere vyslovujeme názor, kde vyzdvihneme dôležitosť oceňovania majetku a záväzkov vo verejnom sektore, ktoré má významný vplyv na finančnú situáciu a finančnú výnosnosť subjektov verejného sektora a informácie o finančnej situácii a finančnej výnosnosti sú užitočné pre používateľov informácií z účtovnej závierky na všeobecné použitie za účelom prevzatia zodpovednosti a prijímania rozhodnutí.

Problematika oceňovania majetku a záväzkov je skúmaná z dôvodu jej aktuálnosti a dynamického vývoja. Informácie o skúmanej problematike sú čerpané z aktuálnej literatúry publikovanej v roku 2018, ktorá je v anglickom jazyku. Uvedenou problematikou sa zaoberá najmä Koncepčný rámec pre finančné vykazovanie subjektov verejného sektora určené na všeobecné účely a ustanovenia príslušných medzinárodných účtovných štandardov pre verejný sektor /IPSAS/ uvedené v Príručke medzinárodných účtovných štandardov pre verejný sektor, ktorá bola zverejnená v roku 2018 na internetovej stránke IFAC a rozdelená do dvoch zväzkov (IFAC, 2018a) a (IFAC, 2018b). Podkladom pre spracovanie článku sú informácie z literárnych zdrojov /knihy, časopisy, zborníky z konferencií/, ako aj poznatky z vedecko-výskumnej činnosti, konkrétne monografia týkajúca sa medzinárodnej harmonizácie finančného vykazovania vo verejnom sektore (Kršková, 2011), a články vo vedeckých časopisoch a zborníkoch z konferencií (Juhászová, Z., & Markovič, P., & Mokošová, D., 2014), (Kicová, 2018), (Kordošová, 2016), (Ondrušová, 2016), (Pakšiová, 2016) a (Šlosárová, 2016). Získané poznatky tvoria základ pre spracovanie článku.

2 Oceňovacie veličiny a ich výber

Cieľom oceňovania majetku a záväzkov subjektov verejného sektora je vybrať také oceňovacie veličiny, ktoré čo najvernejšie a najpravdivejšie vyjadrujú náklady na služby, prevádzkovú kapacitu a finančnú kapacitu subjektu verejného sektora spôsobom, ktorý spĺňa cieľ finančného vykazovania vo verejnom sektore, ktorým je poskytovať užitočné informácie pre používateľov informácií z účtovnej závierky na všeobecné použitie za účelom prevzatia zodpovednosti a prijímania rozhodnutí. Výber oceňovacej veličiny pre majetok a záväzky prispieva k dosahovaniu cieľa finančného vykazovania vo verejnom sektore tým, že poskytuje informácie, ktoré umožňujú používateľom stanoviť náklady na služby poskytnuté za vykazované obdobie na základe historických alebo súčasných podmienok, prevádzkovú kapacitu subjektu verejného sektora pri poskytovaní služieb v budúcich obdobiach na základe hmotných alebo iných prostriedkov a finančnú kapacitu subjektu verejného sektora spočívajúcu v schopnosti subjektu verejného sektora financovať svoje činnosti. Pri výbere oceňovacej veličiny sa tiež berie do úvahy zhodnotenie, či sú zložky účtovnej závierky na všeobecné použitie ocenené spôsobom spĺňajúcim kvalitatívne charakteristiky informácií so zohľadnením obmedzení kvalitatívnych charakteristík. Výber oceňovacej veličiny riešia rovnakým spôsobom autori (Juhászová, Z., & Markovič, P., & Mokošová, D., 2014), (Kordošová, 2016), (Ondrušová, 2016), (Pakšiová, 2016) a (Šlosárová, 2016). Použitie správneho spôsobu ocenenia teda znamená výber vhodnej oceňovacej veličiny poskytujúcej verný a pravdivý obraz o majetku a záväzkoch subjektov verejného sektora, ako aj určenie, či ocenenie majetku a záväzkov spĺňa kvalitatívne charakteristiky informácií so zohľadnením obmedzení kvalitatívnych charakteristík. Ocenenie musí byť dostatočne relevantné a verne a pravdivo zobrazovať informácie o majetku a záväzkoch subjektov verejného sektora.

Návod na výber príslušných oceňovacích veličín je stanovený v Konceptnom rámci. Konceptný rámec stanovuje osobitne oceňovacie veličiny určené na oceňovanie majetku a osobitne oceňovacie veličiny určené na oceňovanie záväzkov (Kicová, 2018).

Oceňovacie veličiny určené na oceňovanie majetku podľa Konceptného rámca sú:

- historické náklady /Historical Cost/,
- trhovú hodnotu /Market Value/,
- reprodukčné náklady potenciálu /Replacement Cost/,
- čistá predajná cena /Net Selling Price/ a
- hodnota z používania /Value in Use/.

Prehľad oceňovacích veličín určených na oceňovanie majetku z hľadiska toho, či sa stanovujú na základe vstupných alebo výstupných hodnôt, či sa dajú zistiť na trhu a či sú alebo nie sú špecifické pre subjekt verejného sektora je uvedený v Tab. 1.

Oceňovacie veličiny určené na oceňovanie majetku sa môžu stanoviť na základe vstupnej alebo výstupnej hodnoty. Vstupná hodnota pri majetku predstavuje náklady na obstaranie majetku kúpou. Historické náklady a reprodukčné náklady sú vstupné hodnoty. Výstupné hodnoty pri majetku vyjadrujú výšku ekonomického úžitku z predaja alebo sumu, ktorú subjekt získa z používania majetku. Oceňovacie veličiny pri majetku a záväzkoch sa môžu stanoviť aj podľa toho, či sú alebo nie sú zistiteľné na aktívnom, otvorenom a riadnom trhu. Oceňovacie veličiny, ktoré sa dajú zistiť na trhu, budú pravdepodobne lepšie overiteľné a budú vernejšie zobrazovať oceňované skutočnosti, ako tie, ktoré nie sú zistiteľné na trhu. Oceňovacie veličiny pri majetku a záväzkoch sa stanovujú aj podľa toho, či sú alebo nie sú špecifické pre subjekt verejného sektora. Oceňovacie veličiny, ktoré sú špecifické pre subjekt verejného sektora, odrážajú ekonomické a aktuálne politické obmedzenia, ktoré ovplyvňujú možné použitie majetku alebo vyrovnanie záväzku subjektom verejného sektora, ako aj ekonomické príležitosti a riziká, ktoré nemajú ostatné subjekty. Oceňovacie veličiny, ktoré nie sú špecifické pre subjekt verejného sektora, odrážajú všeobecné príležitosti a riziká na trhu. Rozhodnutie, či subjekt verejného sektora použije špecifickú alebo nešpecifickú oceňovaciu veličinu závisí od cieľa

oceňovania a kvalitatívnych charakteristík so zohľadnením obmedzení kvalitatívnych charakteristík.

Tab. 1: Prehľad oceňovacích veličín určených na oceňovanie majetku

Oceňovacia veličina	Vstup alebo výstup	Zistiteľná alebo nezistiteľná na trhu	Špecifická alebo nešpecifická pre subjekt verejného sektora
Historické náklady	Vstup	Zvyčajne zistiteľná	Špecifická
Trhová hodnota na otvorenom, aktívnom a riadnom trhu	Vstup a výstup	Zistiteľná	Nešpecifická
Trhová hodnota na neaktívnom trhu	Výstup	Závisí na technike oceňovania	Závisí na technike oceňovania
Reprodukčné náklady potenciálu	Vstup	Zistiteľná	Špecifická
Čistá predajná cena	Výstup	Zistiteľná	Špecifická
Hodnota z používania	Výstup	Nezistiteľná	Špecifická

Zdroj: vlastné spracovanie na základe (IFAC, 2018a)

Oceňovacie veličiny určené na oceňovanie záväzkov podľa Konceptného rámca sú:

- historické náklady /Historical Cost/,
- trhová hodnota /Market Value/,
- náklady na splnenie záväzku /Cost of Fulfillment/,
- náklady na vysporiadanie záväzku /Cost of Release/ a
- cena prevzatia záväzku /Assumption Price/.

Prehľad oceňovacích veličín určených na oceňovanie záväzkov z hľadiska toho, či sa stanovujú na základe vstupných alebo výstupných hodnôt, či sa dajú zistiť na trhu a či sú alebo nie sú špecifické pre subjekt verejného sektora je uvedený v Tab. 2.

Oceňovacie veličiny určené na oceňovanie záväzkov sa môžu tiež stanoviť na základe vstupnej alebo výstupnej hodnoty. Vstupná hodnota pri záväzkoch súvisí s transakciami, pri ktorých je prijatá povinnosť alebo suma, ktorú by subjekt akceptoval pri prevzatí záväzku. Výstupná hodnota pri záväzkoch vyjadruje sumu požadovanú na splnenie záväzku alebo sumu požadovanú na vysporiadanie /zbavenie sa/ záväzku.

Medzinárodná federácia účtovníkov prostredníctvom Rady pre medzinárodné účtovné štandardy pre verejný sektor /IPSASB/ nezahrnula reálnu hodnotu /Fair Value/ ako oceňovaciu veličinu určenú na oceňovanie majetku a záväzkov do ustanovení Konceptného rámca. Dôvodom bola skutočnosť, že reálna hodnota bola vymedzená v literatúre IPSASB rovnakým spôsobom ako trhová hodnota v období, keď sa vytváral Konceptný rámec. IPSASB zastáva názor, že zahrnutie obidvoch oceňovacích veličín, trhovej hodnoty aj reálnej hodnoty, do ustanovení Konceptného rámca by spôsobilo nejasnosti pri ich výbere a použití na oceňovanie majetku a záväzkov pre používateľov informácií z účtovnej závierky na všeobecné použitie.

Tab. 2: Prehľad oceňovacích veličín určených na oceňovanie záväzkov

Oceňovacia veličina	Vstup alebo výstup	Zistiteľná alebo nezistiteľná na trhu	Špecifická alebo nešpecifická pre subjekt verejného sektora
Historické náklady	Vstup	Zvyčajne zistiteľná	Špecifická
Trhová hodnota na otvorenom, aktívnom a riadnom trhu	Vstup a výstup	Zistiteľná	Nešpecifická
Trhová hodnota na neaktívnom trhu	Výstup	Závisí na technike oceňovania	Závisí na technike oceňovania
Náklady na splnenie záväzku	Výstup	Nezistiteľná	Špecifická
Náklady na vysporiadanie záväzku	Výstup	Zistiteľná	Špecifická
Cena prevzatia záväzku	Výstup	Zistiteľná	Špecifická

Zdroj: vlastné spracovanie na základe (IFAC, 2018a)

Základom oceňovania majetku a záväzkov je teda výber správnej oceňovacej veličiny a vhodnosť jej použitia pri oceňovaní majetku a záväzkov. Výber správnej oceňovacej veličiny a jej vhodné použitie pri oceňovaní majetku a záväzkov ovplyvňuje vypovedaciu schopnosť všetkých informácií v účtovníctve subjektov verejného sektora a z toho dôvodu má významný vplyv na finančnú situáciu a finančnú výnosnosť subjektov verejného sektora.

3 Oceňovanie majetku v účtovníctve verejného sektora

Majetok v účtovníctve verejného sektora je možné podľa Konceptného rámca oceniť stanovenými oceňovacími veličinami. Sú nimi historické náklady, trhová hodnota, reprodukčné náklady potenciálu, čistá predajná cena a hodnota z používania.

Historické náklady /Historical Cost/ majetku vyjadrujú protihodnotu vynaloženú za účelom obstarania alebo vytvorenia majetku, ktorou sú peniaze alebo peňažné ekvivalenty v čase obstarania /nákupu/ majetku alebo jeho vytvorenia (IFAC, 2018a). Historické náklady predstavujú vstupnú hodnotu majetku, ktorá je špecifická pre subjekt verejného sektora. Pri uplatnení modelu historických nákladov je majetok prvotne ocenený vo výške nákladov vynaložených na jeho obstaranie. Po prvotnom ocenení môžu byť náklady na obstaranie majetku následne priradené jednotlivých vykazovaných obdobiam ako náklady v podobe odpisov alebo amortizácie z toho dôvodu, že schopnosť vytvárať budúci ekonomický úžitok alebo využiteľný potenciál vzťahujúce sa k majetku sú spotrebované po dobu jeho použiteľnosti. Po prvotnom ocenení sa ocenenie majetku nemení v dôsledku zmeny cien alebo rastu hodnoty majetku. Hodnota majetku ale môže byť znížená v dôsledku znehodnotenia majetku. Znehodnotenie majetku predstavuje rozsah, v ktorom je schopnosť vytvárať budúci ekonomický úžitok alebo využiteľný potenciál znížený z dôvodu, že nastali zmeny ekonomických alebo iných podmienok, okrem spotreby majetku. Ocenenie majetku sa môže zvýšiť z dôvodu nákladov na jeho rozšírenie alebo technické zhodnotenie, prípadne zvyšovanie úrokov pri finančnom majetku. Historické náklady pri ocenení nákladov na služby vyjadrujú výšku prostriedkov vynaložených na obstaranie alebo vytvorenie majetku, ktoré sa spotrebúvajú pri poskytovaní služieb. Historické náklady na obstaranie majetku sú prevedené z predchádzajúcich vykazovaných období bez toho, aby došlo k ich úprave v dôsledku zmeny

cien a z toho dôvodu tieto historické náklady neodrážajú náklady na obstaranie majetku v čase, keď je tento majetok spotrebovaný. Náklady na obstaranie služieb sú vykazované na základe historických cien, a preto neuláhčujú odhad budúcich nákladov na poskytované služby v prípade, keď sú kumulatívne zmeny ceny od dátumu nadobudnutia majetku významné. Ak sú na základe historických nákladov zostavované rozpočty, informácie o historických nákladoch zobrazujú rozsah, v ktorom bol rozpočet čerpaný. Ak bol majetok nadobudnutý vo výmennej transakcii /vo forme tovaru, výrobkov, služieb alebo použitia majetku, z ktorého plynú úroky, dividendy alebo licenčné poplatky/, historické náklady majetku poskytujú informácie o prostriedkoch použiteľných pri poskytovaní služieb v budúcich obdobiach na základe nákladov na obstaranie nadobudnutého majetku čiže poskytujú informácie o prevádzkovej kapacite. V čase, keď je majetok nakúpený alebo vytvorený, môžeme predpokladať, že hodnota jeho využiteľného potenciálu je pre subjekt verejného sektora prinajmenšom taká veľká ako náklady na obstaranie majetku pri jeho nákupe. Odpisovanie alebo amortizácia majetku vyjadruje rozsah spotreby využiteľného potenciálu majetku. Historické náklady majetku vyjadrujú skutočnosť, že prostriedky použiteľné pre budúce služby sú prinajmenšom také veľké ako suma, v ktorej sú vykázané. Suma, v ktorej je majetok vykázaný vo výkazoch účtovnej závierky na všeobecné použitie, pomáha pri posudzovaní finančnej kapacity subjektu verejného sektora. Historické náklady môžu poskytovať informácie o hodnote majetku, ktorá môže byť použitá pri zabezpečení pôžičiek. Posúdenie finančnej kapacity vyžaduje informácie o hodnote, ktorú by bolo možné získať pri predaji majetku a znova investovať do majetku určeného na poskytovanie služieb. Historické náklady túto informáciu neposkytujú, ak sa významne líšia od súčasných výstupných hodnôt.

Trhová hodnota /Market Value/ majetku predstavuje sumu, za ktorú by mohol byť majetok vymenený medzi informovanými súhlasiacimi stranami v transakcii za obvyklých podmienok (IFAC, 2018a). Trhová hodnota je súčasnou hodnotou, ktorá odráža stav ekonomického prostredia ku dňu vykázania. Ku dňu nadobudnutia majetku sa trhová hodnota a historické náklady zhodujú v prípade, že transakcia je výmennou transakciou a neprihliada sa na transakčné náklady. Miera, v ktorej trhová hodnota spĺňa cieľ finančného vykazovania a informačné potreby používateľov, závisí na kvalite dôkazov trhu. Dôkazy trhu závisia od vlastností trhu, na ktorom sa s majetkom obchoduje. Trhová hodnota je vhodná v tom prípade, keď sa predpokladá, že rozdiel medzi vstupnými a výstupnými hodnotami nebude pravdepodobne významný alebo v prípade, keď je majetok držaný za účelom jeho predaja. Trhová hodnota poskytuje užitočné informácie, pretože riadne odráža hodnotu majetku subjektu verejného sektora. Na otvorenom, aktívnom a riadnom trhu majetok nemôže mať nižšiu hodnotu ako je trhová hodnota, pretože subjekt verejného sektora môže získať túto hodnotu predajom tohto majetku a súčasne majetok nemôže mať vyššiu hodnotu ako je trhová hodnota, pretože subjekt verejného sektora môže kúpou rovnakého majetku získať rovnaký využiteľný potenciál alebo schopnosť vytvárať ekonomický úžitok. V prípade, že neplatí predpoklad, že trh je otvorený, aktívny a riadny, nedá sa predpokladať, že majetok môže byť predaný za rovnakú cenu ako je cena, za ktorú bol nakúpený. V tomto prípade je nutné určiť, či je pre ocenenie užitočnejšia výstupná hodnota alebo vstupná hodnota. Výstupná trhová hodnota je užitočná pre majetok držaný na obchodovanie ako sú finančné nástroje, ale nemusí byť užitočná pre prevádzkový majetok. Nákup majetku poskytuje dôkaz, že hodnota daného majetku je pre subjekt verejného sektora minimálne taká vysoká ako jeho kúpna cena a prevádzkové faktory môžu znamenať, že hodnota majetku môže byť aj vyššia. Trhová hodnota teda nemusí vyjadrovať hodnotu majetku pre subjekt verejného sektora, ktorá predstavuje jeho prevádzkovú kapacitu. Otvorený trh je taký trh, kde neexistujú prekážky, ktoré by bránili subjektu obchodovať na trhu. Aktívny trh je taký trh, kde existuje dostatočný počet a objem transakcií poskytujúcich informácie o cene. Riadny trh je taký trh, kde existuje množstvo dobre informovaných kupujúcich a predávajúcich obchodujúcich bez nátlaku a ceny

nie sú určené pod nátlakom. V prípade jedinečného a zriedkavo obchodovateľného majetku trhy nie sú otvorené, aktívne a riadne. Každý nákup a predaj tohto majetku je dohodnutý individuálne a môže existovať veľké rozpätie cien, za ktoré by mohla byť transakcia dohodnutá, preto môžu byť s nákupom a predajom majetku spojené významné náklady. Za týchto okolností je nutné použiť techniky oceňovania pre odhad ceny, na základe ktorej by došlo k riadnej transakcii predaja majetku medzi účastníkmi na trhu ku dňu ocenenia za obvyklých trhových podmienok. Výnosy zo služieb vykazované vo výkazoch účtovnej závierky na všeobecné použitie sa oceňujú na základe aktuálnych cien v danom vykazovanom období. Ak je majetok, ktorý sa používa na poskytovanie služieb, ocenený trhovou hodnotou, priradenie nákladov k majetku vyjadrujúcich jeho spotrebu počas aktuálneho vykazovaného obdobia je založené na aktuálnej trhovej hodnote majetku. Informácie o trhovej hodnote majetku držaného za účelom poskytovania služieb v budúcich obdobiach sú užitočné v prípade, ak vyjadrujú hodnotu, ktorú je subjekt verejného sektora schopný získať z majetku poskytovaním a dodávaním služieb. Ak je výstupná trhová hodnota podstatne nižšia ako historické náklady, trhová hodnota bude pravdepodobne menej vhodná pri poskytovaní informácií o prevádzkovej kapacite ako historické náklady. Takáto trhová hodnota je tiež pravdepodobne menej vhodná ako aktuálne ocenenie založené na vstupnej hodnote. Posúdenie finančnej kapacity vyžaduje informácie o sume, ktorá by bola získaná predajom majetku a túto informáciu trhová hodnota poskytuje. Hodnoty stanovené na otvorených, aktívnych a riadnych trhoch sú vhodné pre účely finančného vykazovania a informácie budú vyhovovať kvalitatívnych charakteristikám, čo znamená, že budú relevantné, verne zobrazené, zrozumiteľné, porovnateľné, overiteľné a včasné. Miera, v akej trhová hodnota vyhovuje kvalitatívnych charakteristikám, sa bude znižovať spolu so znižovaním kvality dôkazov trhu a so stanovením trhovej hodnoty pomocou techník oceňovania odhadov. Výstupné trhové hodnoty sú pravdepodobne vhodné len pre posúdenie finančnej kapacity a nie pre posúdenie nákladov na služby a prevádzkovej kapacity.

Reprodukčné náklady potenciálu /Replacement Cost/ pri majetku predstavujú najekonomickejšiu cenu /najúspornejšie náklady/, ktorú subjekt potrebuje na to, aby nahradil využiteľný potenciál majetku poskytovať služby /vrátane sumy, ktorú subjekt dostane po jeho vyradení na konci jeho životnosti/ ku dňu vykázaní (IFAC, 2018a). Reprodukčné náklady potenciálu sú súčasťou hodnotou, ktorá odráža stav ekonomického prostredia ku dňu vykázaní. Vstupná hodnota reprodukčných nákladov vyjadruje náklady na náhradu využiteľného potenciálu majetku za obvyklých prevádzkových podmienok a nie v dôsledku určitých nepredvídateľných udalostí, napríklad požiar. Reprodukčné náklady potenciálu zahŕňajú všetky náklady, ktoré by nutne vznikli pri náhrade využiteľného potenciálu majetku a sú špecifické pre subjekt verejného sektora. Reprodukčné náklady potenciálu sú náklady na náhradu využiteľného potenciálu majetku. Najhospodárnejšou náhradou využiteľného potenciálu majetku je nákup majetku, ktorý je podobný majetku kontrolovanému subjektom verejného sektora. Reprodukčné náklady potenciálu sú založené na alternatívnom majetku, ak táto alternatíva poskytuje rovnaký využiteľný potenciál lacnejšie. Za účelom finančného vykazovania je nevyhnutné vyjadriť rozdiel využiteľného potenciálu medzi existujúcim majetkom a náhradným majetkom. Reprodukčné náklady potenciálu poskytujú vhodné ocenenie nákladov na poskytované služby. Náklady vynaložené na spotrebu majetku zodpovedajú hodnote obetovaného využiteľného potenciálu spôsobeného používaním majetku. Touto hodnotou sú reprodukčné náklady potenciálu majetku. Subjekt verejného sektora je schopný obnoviť svoju situáciu na takú situáciu, ktorá existovala bezprostredne pred spotrebou daného majetku prostredníctvom zníženia prostriedkov rovnajúceho sa reprodukčným nákladom potenciálu. Reprodukčné náklady potenciálu poskytujú užitočné ocenenie prostriedkov, ktoré sú k dispozícii pre poskytovanie služieb v budúcich obdobiach, pretože sú zamerané na aktuálne hodnoty majetku a ich využiteľný potenciál pre subjekt verejného sektora. Reprodukčné náklady potenciálu neposkytujú informácie o sumách, ktoré by mali byť

získané z predaja majetku, a preto nie sú použiteľné pri posudzovaní finančnej kapacity. Reprodukčné náklady potenciálu sú teda vhodné pre posúdenie nákladov na služby a prevádzkovej kapacity a nie sú vhodné pre posúdenie finančnej kapacity. Výpočet reprodukčných nákladov potenciálu môže byť zložitý a môže byť vyžadovaný subjektívny úsudok. V tomto prípade môže byť ovplyvnená včasnosť, porovnateľnosť a overiteľnosť informácií pripravených na základe reprodukčných nákladov potenciálu a reprodukčné náklady potenciálu môžu byť nákladnejšie ako iné alternatívy ocenenia majetku.

Čistá predajná cena /Net Selling Price/ majetku predstavuje sumu, ktorú subjekt získa z predaja majetku po odpočítaní nákladov na predaj (IFAC, 2018a). Čistá predajná cena je súčasnou hodnotou, ktorá odráža stav ekonomického prostredia ku dňu vykázania. Čistá predajná cena nevyžaduje otvorený, aktívny a riadny trh alebo odhad ceny na takomto trhu a zahŕňa náklady subjektu verejného sektora na predaj. Táto cena teda odráža obmedzenia predaja a je špecifická pre subjekt verejného sektora. Potenciálna užitočnosť oceňovania majetku čistou predajnou cenou je taká, že majetok nemôže mať pre subjekt verejného sektora nižšiu hodnotu ako suma, ktorú by získal z predaja tohto majetku. Čistá predajná cena nie je vhodnou veličinou v prípade, ak je subjekt verejného sektora schopný použiť svoje prostriedky efektívnejšie iným spôsobom využitia majetku, napríklad jeho použitím pri poskytovaní služieb. Čistá predajná cena je teda užitočná v prípade, ak je predaj majetku so zohľadnením prostriedkov najefektívnejším možným postupom subjektu verejného sektora. V tomto prípade majetok nemôže poskytnúť využiteľný potenciál alebo schopnosť vytvárať ekonomický úžitok minimálne v takej výške ako je čistá predajná cena. Čistá predajná cena môže poskytovať užitočné informácie v prípade, ak je subjekt verejného sektora zmluvne zaviazaný predat majetok pod trhovú hodnotu. Náklady na služby nie je vhodné oceňovať čistou predajnou cenou, pretože tento prístup by vyžadoval použitie výstupnej hodnoty ako základu pre vykazovanie nákladov. Majetok držaný za účelom poskytovania služieb ocenený čistou predajnou cenou neposkytuje užitočné informácie pre posúdenie prevádzkovej kapacity. Čistá predajná cena vyjadruje sumu, ktorú by bolo možné získať z predaja majetku a nevyjadruje hodnotu využiteľného potenciálu, ktorý je možné čerpať z majetku. Posúdenie finančnej kapacity vyžaduje informácie o sume, ktorú je možné získať z predaja majetku a čistá predajná cena tieto informácie poskytuje. Ocenenie majetku v čistej predajnej cene nie je vhodné pre majetok, ktorý môže priniesť výnos z hodnotnejšieho využiteľného potenciálu tým, že bude naďalej používaný pri poskytovaní služieb. Odhad čistej predajnej ceny sa môže uskutočniť s odkazom na aktívny trh, ak existuje. Pre väčšinu majetku je možné a nákladovo efektívne získať ocenenie odborným odhadom. Ak je čistá predajná cena relevantná, budú splnené kvalitatívne charakteristiky verného zobrazenia, preukázateľnosti, včasnosti a zrozumiteľnosti.

Hodnota z používania /Value in Use/ majetku je súčasná hodnota zostávajúceho využiteľného potenciálu majetku alebo schopnosti majetku vytvárať ekonomický úžitok, ak sa pokračuje v používaní majetku, a zostatková hodnota, ktorú subjekt dostane z vyradenia majetku na konci doby jeho životnosti (IFAC, 2018a). Hodnota z používania je súčasnou hodnotou, ktorá odráža stav ekonomického prostredia ku dňu vykázania. Hodnota z používania je pre subjekt verejného sektora špecifickou hodnotou vyjadrujúcou sumu, ktorá môže byť získaná z majetku pri jeho používaní alebo vyradení na konci doby jeho životnosti. Hodnota z používania majetku je obvykle vyššia ako reprodukčné náklady potenciálu majetku a historické náklady majetku. V tomto prípade má vykazovanie majetku v hodnote z používania obmedzenú užitočnosť, pretože subjekt verejného sektora je schopný zabezpečiť rovnaký využiteľný potenciál pri ocenení reprodukčnými nákladmi potenciálu. Hodnota z používania nie je vhodnou oceňovacou veličinou v prípade, ak je nižšia ako čistá predajná cena. V tomto prípade je so zohľadnením prostriedkov najefektívnejším možným použitím majetku jeho predaj a nie jeho pokračujúce používanie. Hodnota z používania je vhodnou oceňovacou veličinou v prípade, ak je nižšia ako reprodukčné náklady potenciálu a vyššia ako

čistá predajná cena. Táto skutočnosť nastáva vtedy, ak sa neoplatí majetok nahradiť, ale hodnota jeho využiteľného potenciálu alebo schopnosť vytvárať ekonomický úžitok je vyššia ako jeho čistá predajná cena. V tomto prípade hodnotu majetku pre subjekt verejného sektora predstavuje hodnota z používania. Hodnota z používania nie je vhodná pri stanovení nákladov na služby z dôvodu možnej zložitosti jej výpočtu, jej obmedzenej použiteľnosti a z dôvodu skutočnosti, že pri majetku určenom na zabezpečenie príjmov /majetok, ktorého prvotným cieľom je podieľať sa na poskytovaní služieb a nie vytvárať komerčný zisk/ sa vyžaduje použitie reprodukčných nákladov potenciálu namiesto hodnoty z používania. Pre posúdenie prevádzkovej kapacity je užitočnosť hodnoty z používania obmedzená a pravdepodobne bude významná v určitých prípadoch, keď subjekt verejného sektora bude v budúcnosti ukončovať poskytovanie služieb, ale príjmy z okamžitého predaja majetku sú nižšie ako využiteľný potenciál obsiahnutý v tomto majetku. Hodnota z používania vyžaduje odhad zostatkovej hodnoty, ktorú subjekt verejného sektora dostane pri vyradení majetku. Obmedzená použiteľnosť hodnoty z používania znižuje jej vhodnosť pri posúdení finančnej kapacity. Hodnota z používania sa môže určiť výpočtom hodnoty, ktorú subjekt verejného sektora získa z majetku za predpokladu jeho stáleho používania. Výpočet môže byť založený na budúcich peňažných tokoch spojených s daným majetkom alebo na úsporách nákladov, ktoré patria subjektu verejného sektora z dôvodu kontroly daného majetku. Výpočet hodnoty z používania berie do úvahy časovú hodnotu peňazí a v podstate aj riziká odchýlok peňažných tokov a ich načasovanie. Metóda stanovenia hodnoty z používania teda znižuje vernosť jej zobrazenia a má vplyv na včasnosť, porovnateľnosť, zrozumiteľnosť a preukázateľnosť informácií získaných na základe hodnoty z používania.

4 Oceňovanie záväzkov v účtovníctve verejného sektora

Záväzky v účtovníctve verejného sektora je možné podľa Koncepčného rámca oceniť stanovenými oceňovacími veličinami. Sú nimi historické náklady, trhovú hodnotu, náklady na splnenie záväzku, náklady na vysporiadanie záväzku a cena prevzatia záväzku.

Historické náklady /Historical Cost/ záväzkov predstavujú prijatú protihodnotu za prevzatie povinnosti, ktorou sú peniaze alebo peňažné ekvivalenty, alebo hodnotu inej protihodnoty prijatej v čase vzniku záväzku (IFAC, 2018a). Podľa modelu historických nákladov môže byť prvotné ocenenie upravené tak, aby vyjadrovalo také faktory, ktorými sú narastanie úroku, zvýšenie hodnoty majetku o diskont alebo amortizáciu prémie. Ak je časová hodnota záväzku významná, suma budúcej platby je diskontovaná tak, aby v čase, keď je záväzok prvotne vykázaný, predstavovala hodnotu prijatej sumy. Rozdiel medzi sumou budúcej platby a súčasnej hodnoty záväzku je umorený po dobu existencie záväzku tak, že je tento záväzok v čase, keď sa stane splatným, vykazovaný ako suma požadovanej platby. Prednosti a nedostatky historických nákladov použitých pri oceňovaní záväzkov sú rovnaké ako historických nákladov použitých pri oceňovaní majetku. Použitie historických nákladov je vhodné, ak je pravdepodobné, že záväzky budú vysporiadané za dohodnutých podmienok. Historické náklady nie je možné použiť napríklad pri záväzkoch vznikajúcich z povinnosti zaplatiť škodu, pri záväzkoch vznikajúcich so zamestnaneckých požitkov a podobne.

Trhovú hodnotu /Market Value/ záväzkov je suma, za ktorú by bol záväzok vysporiadaný medzi informovanými súhlasiacimi stranami v transakcii za obvyklých podmienok (IFAC, 2018a). Prednosti a nedostatky trhovej hodnoty použitej pri oceňovaní záväzkov sú rovnaké ako trhovej hodnoty použitej pri oceňovaní majetku. Trhovú hodnotu pri oceňovaní záväzkov je vhodná v prípade, ak záväzok vzniká v súvislosti so zmenami špecifikovaných sadzieb, cien alebo indexov kótovaných na otvorenom, aktívnom a riadnom trhu. Trhovú hodnotu nie je vhodná v prípade záväzkov vyplývajúcich z nevýmenných transakcií /dane a transfery/, pretože nie je pravdepodobné, že bude pre takéto záväzky existovať otvorený, riadny a aktívny trh.

Náklady na splnenie záväzku /Cost of Fulfillment/ predstavujú hodnotu nákladov, ktoré vzniknú subjektu pri splnení povinností predstavovaných záväzkom za predpokladu, že pri splnení záväzku subjekt využije spôsob, ktorý je najmenej nákladný (IFAC, 2018a). Ak náklady na splnenie záväzku závisia od neistých budúcich udalostí, musia odrážať všetky možné dôsledky nezaujatým spôsobom. Ak splnenie záväzku vyžaduje vykonať nejakú činnosť, napríklad existencia záväzku napraviť škodu na životnom prostredí, relevantné náklady na splnenie záväzku sú tie, ktoré subjektu verejného sektora vzniknú. Ide o náklady subjektu, ktorý sám vykonáva nápravné práce alebo má zmluvu s externou stranou, ktorá tieto práce vykonáva. Náklady zo zmluvy s externou stranou sú relevantné len v prípade, ak zapojenie externej strany je najmenej nákladným prostriedkom na splnenie záväzku. Ak splnenie záväzku vykoná samotný subjekt verejného sektora, náklady na splnenie záväzku nezahŕňajú žiadny kladný výsledok hospodárenia, pretože takýto kladný výsledok hospodárenia neznamena použitie prostriedkov subjektu verejného sektora. Ak splnenie záväzku vyžaduje zapojenie externej strany, výška splnenia záväzku bude implicitne zahŕňať zisk požadovaný externou stranou, pretože celková suma účtovaná externou stranou bude nárokom na prostriedky subjektu verejného sektora. Ak nenastane splnenie záväzku v dlhodobom časovom horizonte, je potrebné diskontovať peňažné toky z dôvodu vyjadrenia súčasnej hodnoty záväzku ku dňu vykázania. Náklady na splnenie záväzku sú zvyčajne vhodnou oceňovacou veličinou pre ocenenie záväzku. Náklady na splnenie záväzku nie sú vhodné v prípade, ak subjekt verejného sektora môže vysporiadať záväzok v nižšej sume akú predstavujú náklady na splnenie záväzku. Náklady na vysporiadanie záväzku sú v tomto prípade vhodnejšou oceňovacou veličinou na ocenenie tohto záväzku. V prípade záväzkov prevzatých za protihodnotu je vhodnejšou oceňovacou veličinou cena prevzatia záväzku, ak je cena prevzatia záväzku vyššia ako náklady na splnenie záväzku a náklady na vysporiadanie záväzku.

Náklady na vysporiadanie záväzku /Cost of Release/ predstavujú sumu, ktorú bude veriteľ akceptovať pri vyrovnaní svojho nároku alebo suma, ktorú bude tretia strana akceptovať pri prijatí prevodu záväzku od dlžníka (IFAC, 2018a). Náklady na vysporiadanie záväzku sa týkajú sumy okamžitého vysporiadania /zbavenia sa/ záväzku. Ak existuje viacero možností vysporiadania záväzku, za náklady na vysporiadanie záväzku sa považujú tie, ktoré sú nižšie. Ak nie je prevod záväzku možný, náklady na vysporiadanie záväzku predstavujú sumu, ktorú bude veriteľ akceptovať pri vysporiadaní svojich nárokov. Táto suma bude známa, ak je špecifikovaná v zmluve s veriteľom, napríklad zmluva obsahuje osobitnú klauzulu o zrušení záväzku. Náklady na vysporiadanie záväzku sú vhodné v prípade, ak so zohľadnením prostriedkov je najefektívnejším možným postupom domáhať sa bezodkladného vysporiadania povinnosti. Ak sú náklady na splnenie záväzku nižšie ako náklady na vysporiadanie záväzku, tak náklady na splnenie záväzku poskytujú relevantnejšie informácie ako náklady na vysporiadanie záväzku.

Cena prevzatia záväzku /Assumption Price/ je suma, ktorú je subjekt ochotný racionálne akceptovať za prevzatie už existujúceho záväzku (IFAC, 2018a). Subjekt verejného sektora prevezme záväzok len vtedy, ak je suma, ktorú zaplatí za prevzatý záväzok, vyššia ako náklady na splnenie záväzku alebo náklady na vysporiadanie záväzku. Ak je táto cena prevzatia prijatá subjektom verejného sektora, potom má subjekt verejného sektora záväzok voči svojmu veriteľovi. Dôsledkom vykazovania záväzku v cene prevzatia je to, že nie je vykazovaný žiadny kladný výsledok hospodárenia v čase, keď je záväzok prevzatý. Kladný alebo záporný výsledok hospodárenia je vykazovaný vo výkazoch účtovnej závierky na všeobecné použitie v období, keď došlo k splneniu alebo vysporiadaniu záväzku, pretože sa jedná o rozdiel medzi výnosom, ktorý vznikol z vyrovnania záväzku a nákladmi na vysporiadanie záväzku. Subjekt verejného sektora môže mať potenciálnu povinnosť, ktorá je vyššia ako cena prevzatia záväzku. Ak bude subjekt verejného sektora chcieť zrušiť zmluvu, druhá strana zmluvy sa môže domáhať odškodnenia vzniknutého v dôsledku zrušenia tejto zmluvy, ako aj vrátenia zaplatených súm.

Za predpokladu, že daný subjekt verejného sektora môže vysporiadať záväzok jeho splnením, môže zabrániť týmto dodatočným povinnosťami. V tomto prípade je verným zobrazením záväzku jeho vykázanie v sume, ktorá nie je vyššia ako cena prevzatia záväzku.

5 Záver

Oceňovanie majetku a záväzkov subjektov verejného sektora predstavuje dôležitý nástroj v účtovníctve verejného sektora na vyjadrenie verného a pravdivého obrazu o majetku a záväzkoch a tým aj o finančnej situácii a finančnej výnosnosti subjektov verejného sektora.

Cieľom článku bolo ucelene spracovať poznatky o koncepciách oceňovania majetku a záväzkov z hľadiska obsahového vymedzenia oceňovacích veličín majetku a záväzkov a významu ich správneho výberu a vhodnosti ich použitia pri oceňovaní majetku a záväzkov v účtovníctve subjektov verejného sektora. Táto problematika je v ucelenej podobe upravená v Koncepčnom rámci pre finančné vykazovanie subjektov verejného sektora určené na všeobecné použitie. Výsledkom skúmania danej problematiky je ucelený súbor poznatkov o oceňovaní majetku a záväzkov v účtovníctve verejného sektora.

Oceňovanie majetku a záväzkov subjektov verejného sektora znamená výber takých oceňovacích veličín, ktoré čo najvernejšie a najpravdivejšie vyjadrujú náklady na služby, prevádzkovú kapacitu a finančnú kapacitu subjektu verejného sektora spôsobom, ktorý spĺňa cieľ finančného vykazovania vo verejnom sektore, ktorým je poskytovať užitočné informácie pre používateľov informácií z účtovnej závierky na všeobecné použitie za účelom prevzatia zodpovednosti a prijímania rozhodnutí. Koncepčný rámec stanovuje osobitne oceňovacie veličiny určené na oceňovanie majetku a osobitne oceňovacie veličiny určené na oceňovanie záväzkov. Majetok v účtovníctve verejného sektora je možné podľa Koncepčného rámca oceniť stanovenými oceňovacími veličinami, ktorými sú historické náklady, trhovú hodnotu, reprodukčné náklady potenciálu, čistá predajná cena a hodnota z používania. Záväzky v účtovníctve verejného sektora je možné podľa Koncepčného rámca oceniť stanovenými oceňovacími veličinami, ktorými sú historické náklady, trhovú hodnotu, náklady na splnenie záväzku, náklady na vysporiadanie záväzku a cena prevzatia záväzku. Medzinárodná federácia účtovníkov prostredníctvom Rady pre medzinárodné účtovné štandardy pre verejný sektor nezahrnula do ustanovení Koncepčného rámca reálnu hodnotu ako oceňovaciu veličinu určenú na oceňovanie majetku a záväzkov. Dôvodom bola skutočnosť, že reálna hodnota bola vymedzená v literatúre IPSASB rovnakým spôsobom ako trhovú hodnotu v období, keď sa vytváral Koncepčný rámec. IPSASB zastáva názor, že zahrnutie obidvoch oceňovacích veličín, trhovej hodnoty aj reálnej hodnoty, do ustanovení Koncepčného rámca by spôsobilo nejasnosti pri ich výbere a použití na oceňovanie majetku a záväzkov pre používateľov informácií z účtovnej závierky na všeobecné použitie.

Môžeme konštatovať, že poznatky o oceňovacích veličinách majetku a záväzkov, výbere správnej oceňovacej veličiny a vhodnosti použitia oceňovacej veličiny majú významný vplyv na finančnú situáciu a finančnú výnosnosť subjektov verejného sektora a sú užitočné pre používateľov informácií z účtovnej závierky na všeobecné použitie za účelom splnenia cieľa finančného vykazovania, ktorým je poskytovať informácie užitočné pre používateľov za účelom prevzatia zodpovednosti a prijímania rozhodnutí. Na vedeckú diskusiu v Slovenskej republike navrhujeme otázku možnosti rozšírenia právnej úpravy účtovníctva verejného sektora v oblasti vymedzenia a vhodnosti použitia príslušných oceňovacích veličín majetku a záväzkov stanovených v Koncepčnom rámci, ktoré nie sú obsahom slovenskej právnej úpravy.

Literatúra

- [1] International Federation of Accountants. (2018, February 22). *2017 Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements. Volume I*. Retrieved August 10, 2018 from IFAC:
<http://www.ifac.org/system/files/publications/files/IPSASB-2017-Handbook-Vol-I.pdf>.
- [2] International Federation of Accountants. (2018, February 22). *2017 Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements. Volume II*. Retrieved August 10, 2018 from IFAC:
<http://www.ifac.org/system/files/publications/files/IPSASB-2017-Handbook-Vol-II.pdf>.
- [3] Juhászová, Z., & Markovič, P., & Mokošová, D. (2014). Fair value and its importance for financial decision-making. *IFRS: global rules & local use*, 64-69. Prague: Anglo-American University.
- [4] Kicová, M. (2018). Financial Reporting for Public Sector Entities by Conceptual Framework. *New trends in process control and production management (MTS 2017)*, 247-252. Leiden: CRC Press/Balkema.
- [5] Kordošová, A. (2016). Volunteering in non-profit accounting entities. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace*, 105-111. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica.
- [6] Kršeková, M. (2011). *Medzinárodné účtovné štandardy pre verejný sektor – IPSAS*. Bratislava: IURA EDITION.
- [7] Ondrušová, L. (2016). Management decisions in transfer pricing. *Strategic Management: international Journal of Strategic Management and Decision Support Systems in Strategic Management*, 21(1), 3-7. Subotica: Faculty of Economics in Subotica University of Novi Sad.
- [8] Pakšiová, R. (2016). Reporting of non-financial information on companies in the context of sustainable development in Slovakia. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace*. 153-160. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica.
- [9] Šlosárová, A. (2016). Initial measurement et fair value. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace*. 182-188. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica.